

SECȚIUNEA: FINANȚE ȘI BĂNCI

STAREA ACTUALĂ PRIVIND DEZVOLTAREA SPAȚIULUI RURAL AL REPUBLICII MOLDOVA

TUDOR BAJURA

Institutul de Economie, Finanțe și Statistică

NATALIA MOCANU

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Although it is situated in the geographical center of the richest world continent, Europe, the Republic of Moldova could be classified as an agrarian country with a preponderantly rural population and with extremely low revenue per inhabitant. Unfortunately, it is a sad but an objective fact because it totally reflects the reality.

Key words: Agriculture, Integration, Restructuration, Rural, Reforms, Value chain.

De rând cu alte ramuri ale economiei naționale, sectorul agrar, dar și tot spațiul rural, luat ca un tot unitar, au trecut în ultimele două decenii printr-un șir întreg de schimbări și reformări radicale, cea mai principală fiind privatizarea pământului și a patrimoniului agricol. Totodată, în baza rezultatelor obținute în primii zece ani după finalizarea procesului de privatizare în masă (a. 2000), putem constata că activitatea agricolă trece printr-un proces de degradare, în cel mai bun caz – de stagnare; respectiv, întreg spațiul rural fiind afectat de acest proces.

La etapa de postprivatizare, în descreștere alarmantă se află indicatorii principali de evaluare a ramurii agricole și a nivelului de trai în spațiul rural. Ponderea PIB-ului agricol, de exemplu, a scăzut de la 25,4% în a. 2000 până la 8,5% în a. 2009. Numărul persoanelor ocupate în sectorul agrar s-a micșorat în perioada respectivă de la 766 mii persoane până la 334 mii, sau de 2,3 de ori.

MATERIAL ȘI METODĂ

Cercetările au fost efectuate pe baza întreprinderilor agricole din Republica Moldova. Un loc important în lucrare îl ocupă generalizarea experienței țărilor dezvoltate și a celor emergente în domeniul promovării reformelor economice în agricultură. Sub aspect teoretico-științific articolul a fost realizat în contextul abordării complexe și sistemice a conceptelor economice contemporane. Ținând cont de complexitatea cercetării, la realizarea acesteia a fost aplicat un arsenal extins al metodelor științifice bazate pe principiile determinismului dialectic. În acest sens, recurgând la abstracția științifică, s-a ținut seama că forța motrică a dezvoltării o constituie contradicțiile interne ale fenomenelor și proceselor. S-a considerat, că atât inducția cât și deducția nu constituie forme de cercetare independente, izolate una de alta, dar se intercondiționează și reprezintă laturi necesare ale modului general de studiere a realității economice. S-a găsit necesar ca fiecare fenomen și proces să fie supus analizei, ultima fiind obligatoriu completată cu sinteza. S-a luat în considerare faptul că de o mare semnificație în cercetarea fenomenelor și proceselor economice în agricultură are legătura dialectică dintre logic și istoric. A fost considerată și interdisciplinaritatea - una dintre caracteristicile fundamentale ale metodei de cercetare

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Luând în considerație faptul că anume forța de muncă constituie factorul principal de producție în orice domeniu de activitate economică, dar, mai ales, în sectorul agrar, este de menționat diminuarea permanentă în perioada de postprivatizare a populației rurale a țării. Sunt evidențiate diminuările ambelor segmente de mișcare a populației rurale: (i) a segmentului natural, prin care se raportează corelația dintre numărul celor născuți și al celor decedați; (ii) a segmentului migraționist de mișcare a populației, prin care se raportează corelația imigranților și emigranților din spațiul rural (Tab.1.)

Tabelul 1.

Dinamica mișcării populației rurale în perioada de postprivatizare a sectorului agrar

Anii	Mișcarea naturală a populației rurale			Mișcarea migraționistă a populației rurale			În total: sporul(+) diminuarea(-)
	născuți	decedați	sporul(+) diminuarea (-)	imigranți	emigranți	sporul(+) diminuarea(-)	
2000	24217	27958	-3741	773	3793	-3020	-6761
2001	23906	27231	-3325	764	4503	-3739	-7064
2002	22958	28623	-5665	766	3911	-3145	-8810
2003	23683	29429	-5746	956	4466	-3510	-9256
2004	24212	28349	-4137	1006	4287	-3281	-7418
2005	24112	30490	-6378	1213	4185	-2972	-9350
2006	24008	29373	-5365	1163	4414	-3251	-8616
2007	24294	29195	-4901	1215	4439	-3224	-8125
2008	24730	28485	-3755	1612	4096	-2484	-6239
Total	216120	259133	-43013	9468	38094	-28626	-71639

Sursa: Calculat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

Ritmuri destul de înalte și preponderent negative de mișcare a populației sunt provocate de mai multe fenomene economico-sociale apărute în spațiul rural la etapa de postprivatizare.

Conform indicațiilor metodologice ale BNS, rata de activitate o constituie raportul dintre populația economic activă și populația cu vârsta de 15 ani și peste.

Spre deosebire de celelalte grupe de vârstă (35 ani și mai mult), din care majoritatea covârșitoare sunt proprietarii cotelor de pământ agricol, prin care se compensează (fie și parțial) lipsa locurilor adecvate de lucru, peste 430 de mii oameni tineri de la sate practic sunt lipsiți de orice fel de lucru și, corespunzător, de venit. Anume această „armată” a șomerilor latenți formează o bază adevărată a fluxului enorm al „gastarbaiterilor” din Moldova spre alte țări din Europa Occidentală, spre Rusia, Ucraina, Bielorusia etc.

Eficiența economică a utilizării factorului principal de producție sub formă de „gastarbaiteri” este puțin studiată atât în țările „donatoare” de forță de muncă, cât și în cele „recipiente” a brațelor de muncă.

Pe de altă parte, însă, migrarea „tur-retur” a forței de muncă din spațiul rural asigură (fie și temporar) locuitorilor de la sate locuri de muncă relativ bine plătite. Alături de acoperirea cheltuielilor curente, aceste remiteri de bani permit „gastarbaiterilor” să acumuleze valută pentru investiții, inclusiv pentru lansarea afacerilor proprii în spațiul rural. În paralel cu populația rurală în calitate de cel de-al doilea factor de bază în activitatea economică și în dezvoltarea rurală este considerat fondul funciar. Conform Cadastrului funciar al Republicii Moldova, la data de 01.01.2008 suprafața totală a republicii constituia 3384,6 mii ha, inclusiv 2506,23 mii ha (74,0 la sută) – terenuri agricole.

Fiind asigurat cu fondul funciar la nivel de aproape 100% și cu forță de muncă calificată, dar, totodată, lipsit de investiții adecvate, iar în perioada analizată - și de piața necesară de desfacere, spațiul rural contribuie într-un mod destul de limitat la formarea Produsului Intern Brut (PIB) al țării (Tab2).

Tabelul 2.

**Contribuția spațiului rural la formarea PIB-ului țării
în perioada de post privatizare.
(prețuri curente, mln. lei)**

Domenii de activitate	Anii									a.2008 în% către a.2000
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
Agricultura, silvicultura și pescuitul	4070	4272	4741	5062	5633	6175	6489	5334	5617	138,0
Industria extractivă	25	36	50	71	106	144	225	263	295	1180
Construcții capitale	151,4	217,6	247,8	302,6	387,5	468,4	561,1	942,2	1122,6	741,5
Comerțul cu ridicata și cu amănuntul	365,6	421,3	399,4	427,4	549,9	666,6	854,4	1071,0	1217,1	332,9
Transporturi, comunicații	446,3	507,0	548,5	649,6	788,3	920,2	951,0	829,5	874,1	195,9
Alte activități	1354,2	1471,6	1855,7	2074,2	2409,1	2773,7	3204,0	3191,9	3434,7	253,6
În total, spațiul rural	6412,5	6925,5	7842,4	8586,8	9873,8	11147,9	12284,5	11631,6	12560,5	195,9
PIB-ul total general	16020	19052	22556	27619	32032	37652	44754	53430	62840	392,3
Pondere spațiului rural în formarea PIB-ului țării,%	40,0	36,4	34,8	31,1	30,8	29,6	27,5	21,8	20,0	-20 p.p.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Analizând datele din tabelul 2 putem concluziona că toată perioada de postprivatizare a devenit de grea încercare pentru spațiul rural al țării.

CONCLUZII

Semne de alarmă sunt mai multe, însă principalele dintre acestea pot fi numite:

- Ritmul extrem de scăzut al creșterii volumului absolut al valorii adăugate brute în ramura principală de activitate economică în spațiul rural – agricultura, de la 4,07 mlrd. lei în anul 2000 până la 5,62 mlrd. lei în anul 2008, sau numai cu 4,75% anual. Cu toate că alte ramuri din spațiul rural (de exemplu, industria extractivă, construcțiile capitale ș.a.) au manifestat ritmuri mult mai înalte de creștere a valorii adăugate brute, din cauza evoluțiilor lente și instabile ale agriculturii tot spațiul rural s-a dezvoltat în perioada analizată cu ritmuri în medie de 2 ori mai mici decât economia națională în întregime.
- Deoarece sectorul agrar (agricultura, silvicultura și pescuitul) rămâne a fi domeniul principal de activitate economică în spațiul rural (ponderea acestui domeniu fiind la nivel de 44,7% în totalul produsului rural brut, datele anului 2008), relativ limitate sunt ritmurile de dezvoltare a: (i) transportului rural, (ii) construcțiilor capitale în spațiul rural, ponderea investițiilor fiind la nivel de numai 14% față de volumul național ; (iii) comerțului cu ridicata și cu amănuntul și altele.
- Drept consecință, pierderea ponderii PIB-ului agrar în componența PIB-ului general al țării (de la 29,0% în anul 2000 până la 8,9% în anul 2008)

este însoțită de pierderea contribuției spațiului rural în formarea Produsului Intern Brut al țării - de la 40,0% în anul 2000 până la 20,0% în anul 2008.

Evaluarea stării actuale și a nivelului de dezvoltare a spațiului rural în perioada de postprivatizare, efectuată prin prisma analizei factoriale, permite a concluziona lipsa progreselor semnificative, iar privitor la unele poziții chiar starea de criză adâncă și de lungă durată a acestui sector.

Cea mai elocventă în această privință rămâne diferența negativă dintre numărul nou-născuților și al celor decedați, care provoacă, mai ales în Zona de Nord a țării, descreșterea populației la nivel de 0,5-0,9% anual.

Ca alarmant, trebuie apreciat faptul lipsei, aproximativ a 430 de mii de locuri de muncă în spațiul rural. Numărul respectiv de oameni tineri sunt nevoiți să plece din acest spațiu în căutarea locurilor de muncă în țările Europei Centrale și de Vest, în diferite regiuni ale Federației Ruse și în alte țări de pe continentul european, creând așa-numita „armată a gastarbaiterilor”. Anume prin contribuția „gastarbaiterilor” autohtoni Republica Moldova este cunoscută ca țara care se află pe locul doi în lume după ponderea „remitențelor” în Produsul Intern Brut al țării.

Cu toate că astăzi aceste „remitențe” contribuie la soluționarea unor probleme curente de ordin financiar, inclusiv la acoperirea deficitului enorm al comerțului exterior, în plan strategic, de perspectivă, exportul stihinic al forței de emuncă devalorizează sistemul economic național, provoacă apariția mai multor fenomene socioeconomice negative, inclusiv a depopularizării în ritmuri exagerat de înalte a satelor moldovenești și a spațiului rural în întregime.

BIBLIOGRAFIE

1. Anuarul Statistic al Republicii Moldova // Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, a. 2007-2009.
2. **Mocanu, N.** *Managementul reformărilor în sectorul agrar al Republicii Moldova*, Monografie, Chișinău: Centru editorial al UASM, 2010, 214. p, 12,4 c.a. ISBN